

RANDERS FJORDS LODSERI

Lodsvæsenet i Danmark er startet som et "Kendtmands-job", vel nok mest af fiskere eller bønder, som boede i nærheden af et farvand, hvor der foregik sejlads med handelsskibe.

Første forordning om lodsvæsen kom i 1624, da Dragør lodser ved kongelig resolution fik eneret på lodsninger gennem Drogden i Øresunds sydlige del.

I året 1800 kom endelig resolution for hele landet, hvori blev bestemt, hvor der skulle være lodser, hvor disse skulle lodse og hvor mange der skulle være på hver lodsstation. Hver lods skulle efter en godkendelse tildeles et "lodspatent" samt altid under lodstjenesten være i besiddelse af et lodsskilt (lignende et politiskilt).

Angående Randers Fjords Lodseri kan man læse i Snæbjørn Stadfeldts: "Beskrivelse af Randers Kjøbstad" udgivet i året 1804:

"Randers Fjord er af den Beskaffenhed, at den ej kan besjles af Landets egne Skippere, og langt mindre af fremmede, uden Hjælp af Lodser. I forrige Tider var Lodsvæsenet her i maadelig Forfatning. Ved Udbyehøi boede som oftest 2 til 3, og ved Mellerup 1 Mand, som lodsede de ankommende Skibe op og ned ad Fjorden.

I Aaret 1800 blev dette ved en Kongelig Resolution af 4. April, og derefter oprettet Interims-Reglement af 14. April samme Aar, først sat paa en stadig og fast fod. Derved blev anordnet et nyt Lodsselskab, som bestaar af en Oldermænd, 5 faste og 4 reserve Lodser. Denne er Formand for Lodsselskabet. Han og 2 faste Lodser, hvoraf hver haver en Reservelods, skulle bestandig boe ved Udbyehøi. Den tredie faste Lods og 1 Reserve ved Mellerup. Den fjerde med en ditto Reserve ved Aalehusene, og den femte faste Lods i Randers. Denne ene haver ingen Reserve og er for saavidt Oldermænden uvedkommen, da han umiddelbar staaer under Havne-Commissionen, under hvis Opsigt nærmeste Bestyrelse Lodsvæsenet i det Hele er henlagt. Denne Commission antager Older-

manden, hvilken igien foreslaaer duelige Mænd til Lodser, som han selv skal examinere, forinden de antages af Havne-Commissionen".

I ovennævnte interimsreglement står beskrevet, hvor lodserne skulle lodse, samt hvor meget skibene skulle betale for det.

Lodserne i Udbyhøj skulle sejle skibene i møde således, at de kunne gå ombord i dem lige uden for grundene ved indsejlingen og lodse dem ind til Mellerup. På den tid var kanalen ved Kareholm endnu ikke bygget, så sejladsen foregik vest om denne. Ved Passage af Mellerup blev Udbyhøj-lodsen afløst af en lods fra Mellerup, som efter at have lodset skibet til Uggelhuse blev afløst af en lods herfra, som så lodsede skibet til Randers.

Udby Mølle

Når et skib skulle ud fra Randers, lodsede lodsen i Randers skibet Til Uggelhuse, hvor han blev afløst af en ods derfra, som lodsede til Mellerup, hvorefter en lods derfra lodsede til Udbyhøj, hvorfra en lods lodsede skibet til søs.

Det kan synes lidt besværligt med alle disse afløsninger, men man må huske på, at datidens skibe ingen maskinkraft havde og udelukkende sejlede med sejl, hvorfor det kunne tage lang tid at få skibene ud og ind af fjorden. På den tid var der heller ikke nogen rutebil eller tog til at bringe lodserne tilbage til deres station, hvorfor de, når de var sat i land af de forskellige lodsbåde, måtte gå hjem.

Indtil for få år siden fandtes endnu rester af de gamle lodsstier på begge sider af fjorden. I Østrup skov syd for Støvringgård kan man endnu se en af disse stier, der er endda sat et vejskilt op, hvor der står "Lodsstien".

Lodseriet er i besiddelse af journaler fra året 1831, hvori alle lodsernes navne er optegnet, og det fremgår heraf, at der i 1831 var 3 faste lodser i Udbyhøj, 2 i Mellerup, 2 i Aalehuse og 2 i Randers. I 1853 var der 6 lodser i Udbyhøj, 3 i Mellerup, 3 i Aalehuse og 2 i Randers. I 1892 nedlagdes lodserierne i Mellerup og Uggelhuse, hvorefter der var 4 lodser i Udbyhøj og 1 lods i Randers, og siden 1964 har der været 3 lodser i Udbyhøj og ingen i Randers, da man nu lodser skibene både ind og ud af fjorden.

Lodsoldermandsstillingen ophævedes i 1914, hvorefter ældste lods blev beskikket som lodsformand. Han skulle varetage nogenlunde de samme forretninger som oldermænd, men skulle også deltage i lodsgæringerne, hvilket oldermænd var fritaget for.

Lodsoldermandshuset samt de to lodshuse i Udbyhøjs sydlige del er bygget af Randers kommune 1895. Til oldermændsboligen hørte der landbrug, og jorden hertil er den, hvor der i dag er plantage.

Den sidste lodsoldermand i Udbyhøj hed H.C. Skjoldborg og var broder til digteren af samme navn.

Lodsoldermandshuset blev i 1940 solgt af Randers kommune til lodsdirektoratet, af hvem lods S. Madsen i 1965 købte det.

De to andre lodshuse var begge tofamilie-huse, hvoraf det sydligste i 1940 af Randers kommune blev solgt til lods F. Kaadtman, der i 1953 videresolgte det til lods Alfred Nielsen, som igen solgte det til lods H.v.Pflugk-Hartung i 1962. Det andet lodshus blev i 1945 solgt til Arbejdernes Samaritterforbund som feriekoloni.

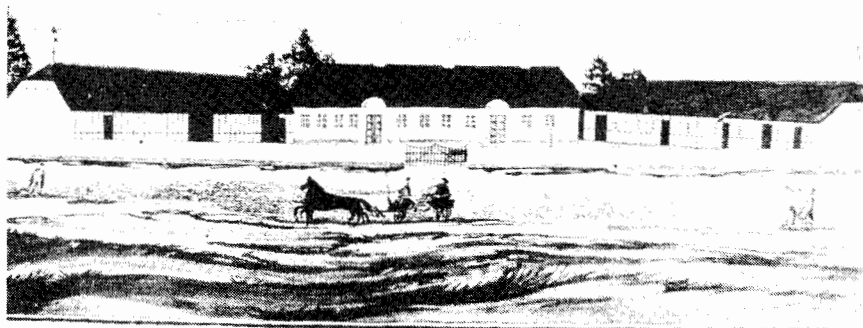
Lodshuset, som ligger nord for lodsoldermandshuset, blev

bygget i 1895 som et privat hus, og det har gennem årene været ejet og beboet af skiftende lodser, siden 1956 af lodsformand A.J. Nielsen.

Lodserne har altid selv måtte holde deres lodsbåde. I ældre tid var bådenes plads ud for Færggården, fordi man ikke skulle have for langt ud til det åbne hav, da man jo brugte små ro- eller sejlbåde. I 1926 købte lodserne den nuværende lodsbro, som indtil da havde været anløbsbro for dampskibet "FALKEN", som sejlede i fast fart mellem Randers og Udbyhøj med anløb af Voer og Uggelhuse undervejs.

A. J. Nielsen

"Skoffergården", Vivild